

Ольга ДУХ

кандидат біологічних наук

НОВИЙ ФОРМАТ СПІВПРАЦІ

Науково-творчі контакти викладачів академії із працівниками Національного природного парку "Кременецькі гори" й активістами громадської організації "Кременецька екологічна ліга" збагатилися новою формою: до спільно проведених екологічних акцій, наукових конференцій, круглих столів, тематичних брейн-рингів з участю педагогів та учнів загальноосвітніх шкіл додалась публікація наукових матеріалів "Спадщина Кременецьких гір".

До збірника увійшли тези доповідей і повідомлень учасників одноїменної науково-практичної конференції, легенди Кременеччини, твори письменників, поетів, художників, де відображена Кременеччина, подається інформація про рослинний і тваринний світ Кременецьких гір, про дослідження природних ресурсів краю. Склад авторів книги підтверджує позитивні тенденції у співпраці гуманітарно-педагогічної академії з НПП "Кременецькі гори": якщо у попередній період творчі контакти з працівниками НПП здійснювали в основному науковці-природознавці зі спеціальності "Біологія", то в опублікованому збірнику поміщені наукові розвідки і дослідження наших науковців інших профілів.

Кандидат мистецтвознавства Наталія Волянчук представляє роботу "Художньо-стилістичні особливості вишивання одягового призначення північної частини Тернопільської області ХХ ст. (Кременецький і Шумський райони)". У дослідженні зазначено, що Кременеччина і Шумщина, як складники Волинського етнографічного регіону, є багатим полем для наукових пошуків, бо саме тут в оздобленні вбрання простежуються як місцеві традиції, так і впливи народного мистецтва всієї Волині. Вже на початку ХХ ст. більшість типів народного вбрання вийшли з побуту населення, проте деякий час все ще утримувалась традиція оздоблення чоловічих і жіночих сорочок, камізельок, фартухів. Саме це стало предметом дослідження для мистецтвознавців з акцентом на вивчення художньо-стилістичних особливостей вишивки народних майстринь Кременеччини та Шумщини. Наш науковець робить висновок, що вишивка на одязі була поширеним видом народного мистецтва в регіоні. Її художньо-стильовими особливостями для фартухів виступали незначне декоративне навантаження, домінування двоярусної композиції, теплий поліхромний колорит і рослини місцевого походження як основні мотиви орнаменту, а для сорочок — переважання червоно-чорної кольорової гами та різні модифікації мотиву троянди. Саме це вирізняло вишивку регіону від інших частин Волині, Полісся та Поділля.

У роботі "Єврейські мацейви як об'єкт мистецької спадщини Кременця" кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри ме-

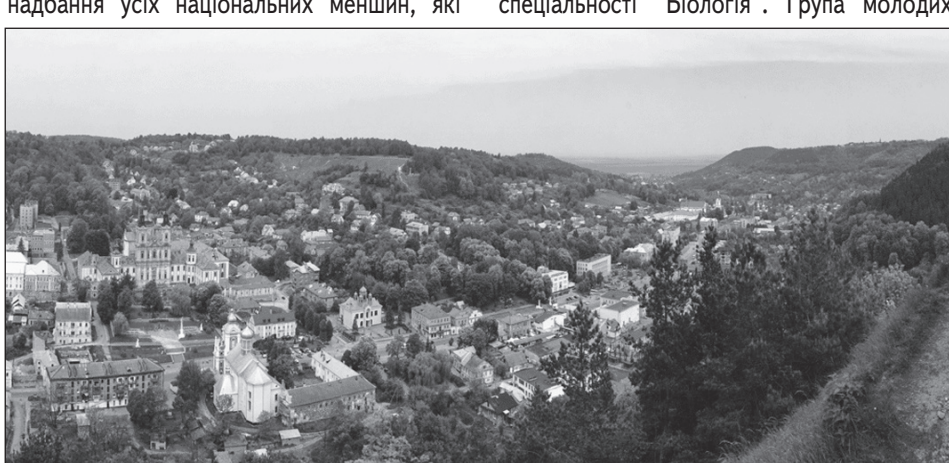
зробив відповідний внесок у формування культурного середовища краю. Науковець підкреслює, що в даний час основним завданням вітчизняного мистецтвознавства є збереження та дбайливе використання історичних реліквій різних часів і народів, які знаходяться на нашій території і є невід'ємною частиною національної та світової культурної скарбниці. Актуальність досліджуваної тематики підтверджується недостатнім рівнем висвітлення у наукових джерелах культурного надбання єврейської общини Кременця, зокрема відсутністю комплексного дослідження проблеми ролі і поширення єврейського мистецтва у краї. Науковець вважає, що унікальна пластика надгробків кременецьких цвинтарів недооцінена у

мистецтвознавчих колах, хоча мацейви виступають важливим джерелом історичних і мистецьких досліджень. У статті підкреслюється: "Український та єврейський народи століттями жили поряд, взаємно збагачуючи один одного. Тому сьогодні дуже важливо зберігати і підтримувати культурні надбання усіх національних меншин, які

відбулося в наш час. Осередки християнства на Волині здійснювали свою духовно-просвітницьку місію у справі віри й освіти населення краю.

Значне місце у Збірнику займають наукові розвідки юних дослідників, в тому числі студентів-науковців нашої академії. Зокрема, майбутній учитель образотворчого мистецтва, студент педагогічного факультету Андрій Дубас під керівництвом доцента Олександра Солов'я підготував дослідження "Дерев'яні храми Кременеччини: історія, особливості архітектури, збереження". Студент-науковець констатує, що події двох світових воєн, атеїстична політика радянської влади у другій половині ХХ століття призвели до зникнення сотень унікальних шедеврів дерев'яної церковної архітектури. У наш час активно йде відбудова, перебудова і будівництво нових храмів. На жаль, зауважує автор, такі роботи часто ведуться на рівні місцевих аматорів-архітекторів, що веде до спотворення витончених архітектурних форм церковних споруд і цим наноситься шкода українському церковному дерев'яному будівництву як найцікавішій галузі українського народного мистецтва. Стаття ілюстрована графічними роботами автора.

Закономірно, що серед авторів Збірника — багато імен студентів спеціальності "Біологія". Група молодих

колись проживали чи проживають на нашій землі".

Аналіз культурно-історичного минулого регіону здійснює кандидат історичних наук, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін Олександр Соловей у статті "Християнізація краю (на основі огляду джерел щодо пам'яток матеріальної та духовної культури Шумщини)". Дослідження розпочинається тезою: "Шумщина — древній регіон Південної Волині, поселенці якого — нащадки язичницьких племен древлан і дулібів, — увійшовши до складу Київської Русі, прийняли християнство і впродовж віків боролися і берігли його". Поширення християнства на Волині, зауважує автор, історики церкви відносять до кінця IX століття, а в XII столітті православні храми були вже в усіх містах і багатьох селах регіону. Важлива історична деталь: уже в той час за фортечними мурами, крім оселі жителів і будинків знаті, обов'язково знаходився храм або монастир. У дослідженні "Історія Шумщини" висловлене припущення, що церква св.Симеона в Шумську могла бути збудована наприкінці X століття, в часи утвердження християнства на Волині, а Святоотроцький печерний монастир на Данилової горі неподалік від Стіжка функціонував у X — XII століттях. Місцева християнська церква об'єднувала духовенство, знать і простолюди у боротьбі з чужинцями. Тому під час походів Батия і його наступників, як свідчать залишки фундаментів у Шумську, Данилові, Стіжку, більшість християнських храмів було зруйновано. У статті повідомляється, що, крім монументальних пам'яток християнської матеріальної культури, заслуговують на увагу топографічні назви Волині (Монастир, Монастирище тощо). Саме тут при розкопках натрапляють на давні християнські кладовища, знаходять хрестики з мармуру та різноколірного каміння. Автор пише про заснування Татаринського православно-го чоловічого монастиря в ім'я Святителя і Чудотворця Миколая (XIV ст.) і Загаєцького святого Іоанна Милостивого чоловічого монастиря (XVII ст.), відродження яких

природознавців — майбутніх учителів біології — під керівництвом кандидата біологічних наук, доцента кафедри біології, екології та методики їх викладання Нелі Цицюри підготували тематичні наукові дослідження.

Наталія Ковбасівська у своїй статті "Реліктові рослини Національного природного парку "Кременецькі гори" подає ботанічну характеристику, місцезнаходження, визначає природоохоронний статус, форми та шляхи охорони наявних у краї реліктових рослин. Вона застерігає: "Багатий рослинний покрив Кременецьких гір зазнає зростаючого антропогенного впливу, що зумовлює необхідність постійного моніторингу для своєчасного виявлення реліктових видів і надання їм природоохоронного статусу, щоб запобігти їх зникненню".

Її колега Мар'яна Комар-Маліновська пише про "Використання лікарських рослин у лікуванні основних систем людського організму", де представляє біолого-екологічну характеристику лікарських рослин НПП "Кременецькі гори", визначає їх хімічний склад, висвітлює лікувальні властивості та здійснює групування рослин за їх лікувальним впливом на людину. На території НПП, повідомляє автор, зростає значна кількість рідкісних, ендемічних і

реліктових видів рослин, за допомогою яких практикується лікування основних органів організму людини. У статті конкретно визначається лікувальний вплив на серцево-судинну систему представників родини Хво-

щових, Розових і Жовтецевих; на систему органів травлення — родини Пасльонових, Селерових і Айстрових; на нервову систему — родини Тирличевих, Айстрових, Глухо-кропивних; на дихальну систему — родини Соснових, Розових і Тонконогових; на репродуктивну систему — родини Звіробійних, Адоксових і Кропивних.

Не лише актуальну, а й тривожну проблематику вирішує Мар'яна Кравчук у своїй розвідці "Представники родини Rosaceae НПП "Кременецькі гори", які потребують охорони". Автор наголошує, що серед 119 видів цієї родини 8 потребують охорони: вишня степова, перстач білий, шипшина Чацького, костяниця, кизильник чорноплідний, рододендрон лікарський, таволга середня, таволга піківська. Студентка робить висновок: "Щоб запобігти їх зникненню, необхідно контролювати стан популяцій, здійснювати заходи по їх відтворенню та репатріації".

Юна дослідниця Оксана Семенчук у статті "Пряно-ароматичні рослини Кременецьких гір" пропонує результати конкретних наукових пошуків. Вона характеризує хімічний склад і лікувальні властивості пряно-ароматичних рослин, які поширені на Кременецьких горах, використовуються у медичній практиці та потребують охорони. Серед таких рослин студентка називає котячу м'яту справжню, м'яту польову, материнку звичайну, чебрець Маршаллів, чебрець подільський, кмін звичайний, змієголовник австрійський та шавлію кременецьку. Два останні види занесені до Червоної книги України.

Привертає увагу наукова розвідка десятикласниці Кременецького ліцею ім.Уласа Самчука Валерії Теслюк "Замкова гора у малярських роботах гурту "Палітра". Учениця пише про малярські традиції рідного краю, які продовжують розвивати сучасні художники-кременчани, серед яких особливе місце належить майстрам пензля — жінкам, членам

мистецького гурту "Палітра", заснованого з ініціативи його постійного керівника, викладача образотворчого мистецтва педагогічного коледжу Тетяни Балбус. У статті вказано на творчі здобутки гурту, дано творчі портрети його учасниць, науково-педагогічних працівників академії та коледжу Олександри Панфілової, Івани Погонєць, Богдани Гуменюк, Наталії Волянчук, Світлани Ткачук, Марії Швед, Катерини Скларук. Робота завершується ліричним акордом: "Різні техніки виконання, своєрідне сприйняття Бони художниціми дають можливість побачити окраси міста у всій її чарівності, величчї і загадковості".

Видання опубліковане за підтримки Європейського Союзу в рамках проекту "CHOICE: культурна спадщина і сучасність".

тодіки викладання мистецьких дисциплін Олександра Панфілова досліджує історію та культурну спадщину євреїв на території нашого міста, зокрема аналізує художньо-стилістичні особливості меморіальної пластики єврейського кладовища, ретроспективно розглядає етапи заселення краю євреями, вплив їхньої релігійної та культурної діяльності на соціально-культурне життя Кременця. Проблематику дослідження автор вирішує з урахуванням того історичного факту, що протягом кількох століть Кременець був унікальним містом, де перепліталися культурні традиції українського, польського та єврейського народів, кожен з яких

